УДК 352

Кучінка Тетяна Василівна,
аспірант кафедри фінансів,
Мукачівський державний університет

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Глибокі трансформаційні зміни, які відбуваються протягом останніх років у системі адміністративного управління соціально-економічний розвитком регіонів України, спрямовані на розширення можливостей регіональних управлінських структур, в тому числі з позиції антикризового управління. Особливості зовнішнього та внутрішнього середовища розвитку регіонів унеможливлюють варіант розробки єдиної системи антикризового управління, яка стане типовою для регулювання всіх економічних процесів на рівні регіонів. Необхідність диференціації підходів до інституціональної системи антикризового управління вимагає поглибленого дослідження питання участі органів місцевого самоврядування та питання децентралізації. Метою статті є обгрунтування ролі об'єднаних територіальних громад Закарпатської області у системі антикризового управління розвитком регіону. У процесі роботи застосовано загальнонаукові методи: індукції та дедукції, табличні та графічні методи аналізу, аналіз причинно-наслідкової залежності. Наукова новизна проведеного дослідження полягає в обгрунтуванні причин виникнення фінансових ризиків у розвитку окремих територіальних одиниць Закарпатської області та оцінка ефекту від створення ОТГ. У статті обгрунтовано, що основним результатом реформи стало підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, покращення ефективності адміністрування податків і зборів. У частині використання коштів увага акцентується на необхідності формування найбільш оптимальної структури бюджетних видатків, створенні ефективного не надто чисельного управлінського апарату, здійсненні постійного аналізу витрачання бюджетних коштів і упередженні випадків їх нераціонального витрачання. Зроблено висновок про те, що наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є запорукою розширення фінансових можливостей розвитку територіальної громади, реалізації соціальних та інфраструктурних проектів, створювення умов для розвитку підприємництва, покращення інвестиційного капіталу, розробки програми місцевого розвитку. Подальші дослідження будуть стосуватися формування комплексу заходів отптимізації антикризового управління на регіональному рівні.

Ключові слова: *антикризове управління, територіальні громади, ОТГ, фінансові ризики, органи місцевого самоврядування.*

ВСТУП

Постановка проблеми. Протягом останніх років в Україні поглиблюються процеси децентралізації, пов'язані з бюджетною та податковою децентралізацією, передачею повноважень на рівень громад та формуванням незалежних бюджетів цих громад. Даний процес відбувається і у Закарпатській області, для якого проблема формування та використання місцевих фінансів є надзвичайно актуальною. Протягом останніх років окремі територіальні громади Закарпатської області прийняли рішення про добровільне об'єднання економічних та фінансових систем. Відсутність чіткої програми та механізмів об'єднання, неузгодженість наукових та практичних підходів щодо організації даного процесу, несприйняття його механізмів окремими представниками територіальних громад спонукають до чіткого наукового обгрунтування ролі об'єднаних територіальних громад у системі антикризового управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження основних тенденцій розвитку об'єднаних територіальних громад зробили такі учені та практики, як Бондаренко О., Ганущак Ю., Глуха І., Деркач М., Лукеря І., Марчук А., Пальчук В., Панейко Ю., Ткачук А., Харитончук М. та інші.

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є обгрунтування ролі об'єднаних територіальних громад Закарпатської області у системі антикризового управління розвитком регіону.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Громада з обмеженими ресурсами і територією не може забезпечити достатній соціальний та економічний розвиток, забезпечити гідний рівень життя. Тільки сильна та спроможна громада з достатньою економічною активністю на власній території, з ініціативними, працьовитими людьми спроможна забезпечити достатній рівень доходів населення, відповідне фінансування освіти, охорони правопорядку, медицини, розвитку трансполртної та соціальної інфраструктури та інші напрями, які громади вважатимуть пріоритетними.

Постановою Кабінету Міністрів України № 214 від 08.04.2015 р визначено зміст поняття спроможні територіальні громади – це «…територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної

адміністративно-територіальної одиниці» [1]. Утворення об'єднаної територіальної громади (ОТГ) здійснюється за рішеннями рад територіальних громад або за результатами місцевого референдуму про підтримку добровільного об'єднання територіальних громад на [2].

Об'єднання територіальних громад призводить до: покращення управління громадою; формування додаткових фінансових ресурсів для розвитку інфраструктури території; покращення інвестиційного клімату за рахунок більш ефективного управління, плановості та прозорість розвитку; покращення умов для формування трудового потенціалу.

Розподіл ОТГ на території України станом на 2018 рік наведено на рис. 1. Найменша кількість створених ОТГ припадає на Закарпатську область.

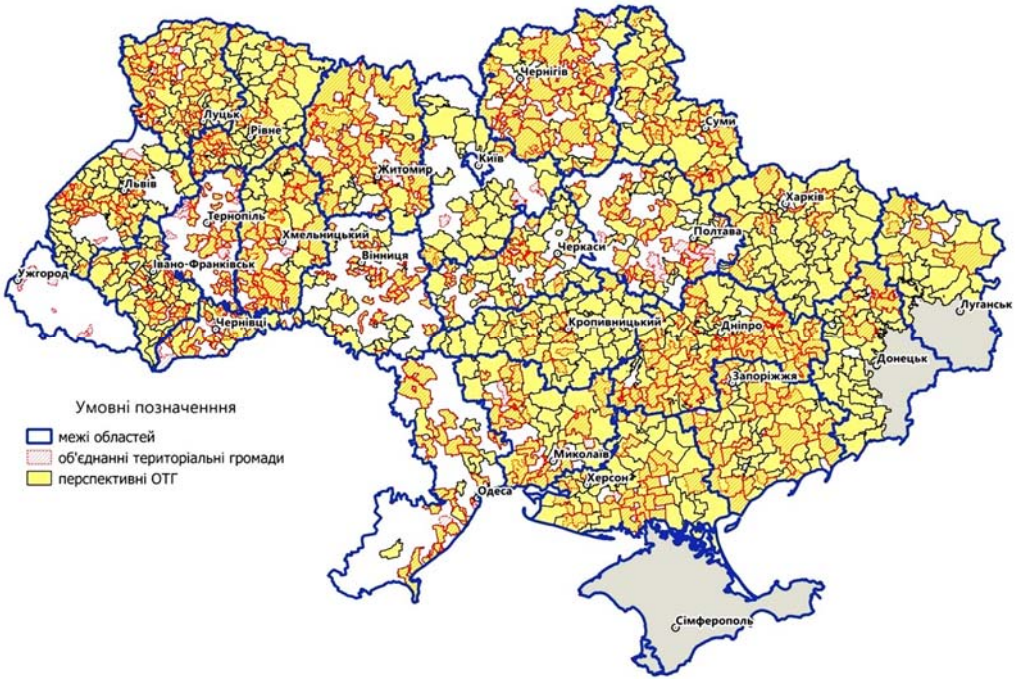

Рис. 1. Карта України з визначенням ОТГ [3]

У Закарпатській області створено 6 об'єднаних територіальних громад (табл. 1). Низька кількість створених громад пов'язана з формуванням певних фінансових ризиків розвитку об'єднаних територіальних громад.

Таблиця 1

Перелік об'єднаних територіальних громад Закарпатської області станом на 2018 р.*

№ п/п	Назва об'єднаної територіальної громади	Назви територіальних громад, які прийняли рішення щодо об'єднання
1.	Тячівська	Тячівська міська рада Руськополівська сільська рада Лазівська сільська рада
2.	Вільховецька	Вільховецька сільська рада Вільховецько -Лазівська сільська рада Добрянська сільська рада
3.	Полянська	Полянська сільська рада Плосківська сільська рада Родниківська сільська рада
4.	Перечинська	Перечинська міська рада Ворочівська сільська рада Зарічвська сільська рада Сімерська сільська рада Сімерківська сільська рада
5.	Іршавська	Іршавська міська рада Лозянська сільська рада
6.	Баранинська	Баранинська сільська рада Холмецька сільська рада Великолазівська сільська рада Яроцька сільська рада

**Складено на основі [4]*

З метою зменшення фінансових ризиків держава стимулює розвиток ОТГ, а саме [11]:

- бюджети ОТГ мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Тобто, цим

бюджетам на законодавчому рівні затверджуються обсяги міжбюджетних трансфертів. До них належать базова дотація, освітня субвенція, медична субвенція, інші субвенції та дотації, якщо ОТГ має підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів;

- до бюджетів ОТГ, окрім доходів, що отримували бюджети до їх об'єднання, зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб, який до початку реформи децентралізації зараховувався до районного бюджету;

- за рахунок бюджетів ОТГ, окрім видатків на здійснення самоврядних повноважень, фінансуватимуться видатки, які делегуються державою їм на виконання, а саме видатки на утримання закладів бюджетної сфери: освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, соціального захисту та соціального забезпечення;

- бюджети ОТГ беруть участь у горизонтальному вирівнюванні податкоспроможності, яке передбачає, що місцевим бюджетам з рівнем податкоспроможності (середні надходження на одного мешканця) нижче 0,9 середнього показника по Україні, для підвищення рівня їх забезпеченості надається базова дотація (80% суми, необхідної для досягнення показника 0,9). Водночас бюджети ОТГ, у яких рівень податкоспроможності вище 1,1 середнього показника по Україні, 50% надходжень передають до державного бюджету у вигляді реверсної дотації.

Держава проводить стимулювання розвитку ОТГ, шляхом використання дотаційних методів управління. Такий вплив спрямований на залучення фінансових ресурсів до місцевого бюджету ОТГ. З метою виявлення змін у розвитку ОТГ проаналізовано доходи (табл. 2) та видатки місцевих бюджетів ОТГ Закарпатської області. Інформація про доходи місцевих бюджетів Баранинської ОТГ, Іршавської ОТГ, Перечинської ОТГ відсутня, так як вони створені у 2017 р.

Таблиця 2

Доходи ОТГ Закарпатської області за 2016-2017 рр., тис. грн. *

№ п/п	Назва районів гірських територій	Податки, збори та інші доходи						
		Фактично надійшло за відповідний період 2016 р.	Планові показники на 2017 р.	Фактично надійшло станом на 01.01.2018 р.	Відхилення до фактичних надходжень за відповідний період 2016 р.		Відхилення до планових показників	
					у %	+, -	у %	+, -
1.	Вільховецька ОТГ	6576,3	10400,0	10414,6	158,4	3838,3	100,1	14,6
2.	Тячівська ОТГ	62669,5	75752,6	83212,6	132,8	20543,1	109,8	7460,0
3.	Полянська ОТГ	8535,8	19220,9	19393,7	227,2	10857,9	100,9	172,8
4.	Обласний бюджет	**399775,7**	**534828,1**	**535243,7**	**133,9**	**135468,0**	**100,1**	**415,6**

**Розроблено на основі [4]*

На основі динаміки доходів ОТГ Закарпатської області (рис. 2) прослідковується значне збільшення доходів у Тячівській ОТГ за 2017 р. – 83212,6 тис. грн., що становить 15,55 % обласного бюджету. Вільховецька ОТГ збільшила свої доходи з 1,64% до 1,95%, Полянська ОТГ також покращила стан отримання доходів у розмірі 2,14-3,62% обласного бюджету.

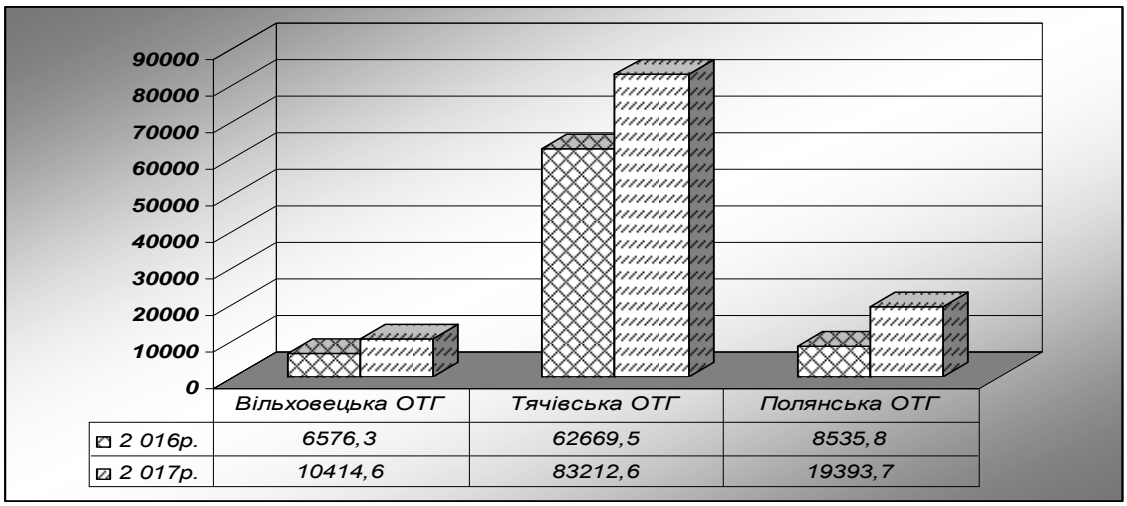

Рис. 2. Динаміка доходів місцевих бюджетів ОТГ Закарпатської області, 2016-2017 рр., тис. грн. [4]

Видаткова частина бюджетів ОТГ Закарпатської області (табл. 3) спрямована на фінансування державного управління, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, культури і мистецтва, фізичної культури і спорту, житлово-комунального господарства, економічної діяльності та реверсних дотацій.

Таблиця 3

Інформація щодо проведених видатків місцевих бюджетів ОТГ Закарпатської області за типовою класифікацією станом на 01.02.2018 р., тис. грн. [4]

Адміністративно-територіальні одиниці	Уточнений план видатків загального та конторисні призначення спеціального фондів на 2018 рік	Касові видатки всього по загальному та спеціальному фондах		у тому числі за ТПКВ														у тому числі за ТПКВ	
				ТПКВ 0100 "Державне управління"		ТПКВ 1000 "Освіта"		ТПКВ 2000 "Охорона здоров'я"		ТПКВ 3000 "Соціальний захист та соціальне забезпечення"		ТПКВ 4000 "Культура і мистецтво"		ТПКВ 5000 "Фізична культура і спорт"		ТПКВ 6000 "Житлово-комунальне господарство"		ТПКВ 7000 "Економічна діяльність"	
		всього	в тому числі загальний фонд	всього	в тому числі загальний фонд	всього	в тому числі загальний фонд	всього	в тому числі загальний фонд	всього	в тому числі загальний фонд	всього	в тому числі загальний фонд	всього	в тому числі загальний фонд	всього	в тому числі загальний фонд	всього	в тому числі загальний фонд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Вільховецька ОТГ	69738,7	4185,7	4185,7	380,5	380,5	3260,7	3260,7	439,2	439,2			49,5	49,5	1,5	1,5	54,2	54,2		
Тячівська ОТГ	114726,4	6235,8	6235,8	484,1	484,1	4741,2	4741,2	370,5	370,5			27,3	27,3	31,5	31,5	502,1	502,1		
Полянська ОТГ	46365,4	2657,4	2643,4	373,8	373,7	1 943,9	1 930,0	165,4	165,4			60,9	60,9			52,9	52,9		
Іршавська ОТГ	70 000,9	1280,4	1280,4	301,0	301,0	694,1	694,1			1,5	1,5					283,8	283,8		
Перечинська ОТГ	70 425,9	3814,3	3797,1	704,0	689,1	2 656,7	2 654,4			24,1	24,1	82,8	82,8	94,0	94,0	234,5	234,5		
Баранинська ОТГ	60 488,5	2043,2	2 043,2	662,4	662,4	1 311,9	1 311,9					68,8	68,8						
Всього міста, райони, громади	**11808601,6**	**820825,2**	**812452,8**	**42720,4**	**42019,8**	**273305,0**	**269110,0**	**84414,8**	**83613,4**	**378110,4**	**37757,5**	**12 864,6**	**12535,3**	**2863,3**	**2854,7**	**16207,3**	**14164,1**	**850,2**	**708,6**
Обласний бюджет	2 462 547,0	100613,2	98 521,3	1050,4	1050,4	31371,5	30057,0	52254,6	52026,6	8367,3	7 10,3	4784,8	4710,5	2390,1	2390,1			212,9	194,8
Всього	**14271148,6**	**921 438,4**	**910 974,1**	**43 770,8**	**43070,2**	**304676,5**	**299167,0**	**136669,4**	**135640**	**386 477,7**	**385867,8**	**17 649,4**	**17 245,8**	**5 253,4**	**5 244,8**	**16 207,3**	**14 164,1**	**1063,1**	**903,4**

Аналіз структури видатків (табл. 3) засвідчує, що найбільша їх кількість зосереджена у свіх ОТГ на розвиток освіти, зокрема, що становить для гірських територій Полянської ОТГ 1943,9 тис.грн. (73,2% від загальної суми касових видатків) та Перечинської ОТГ 2656,7 тис.грн., (69,6% від загальної суми касових видатків). Менша кількість видатків спроможних об'єднаних громад гірських територій спрямована на державне управління у Полянській ОТГ 14,1% та Перечинській ОТГ 18,4% від загальної кількості касових видатків.

Гірша ситуація спостерігається у фінансуванні охорони здоров'я, що становить у Полянській ОТГ 165,4 тис. грн., Тячівській ОТГ 370,5 тис. грн. та Вільховецькій ОТГ 439,2 тис. грн.

З рисунку 3 видно, що найбільща частина видатків припадає на Тячівську ОТГ що складає 4,7% обласного бюджету. Іршавська ОТГ та Перечинська ОТГ становлять одинакову частину видатків у розмірі 2,8%. Найменша кількість видатків спостерігається у Полянській ОТГ – 1,9% обласного бюджету.

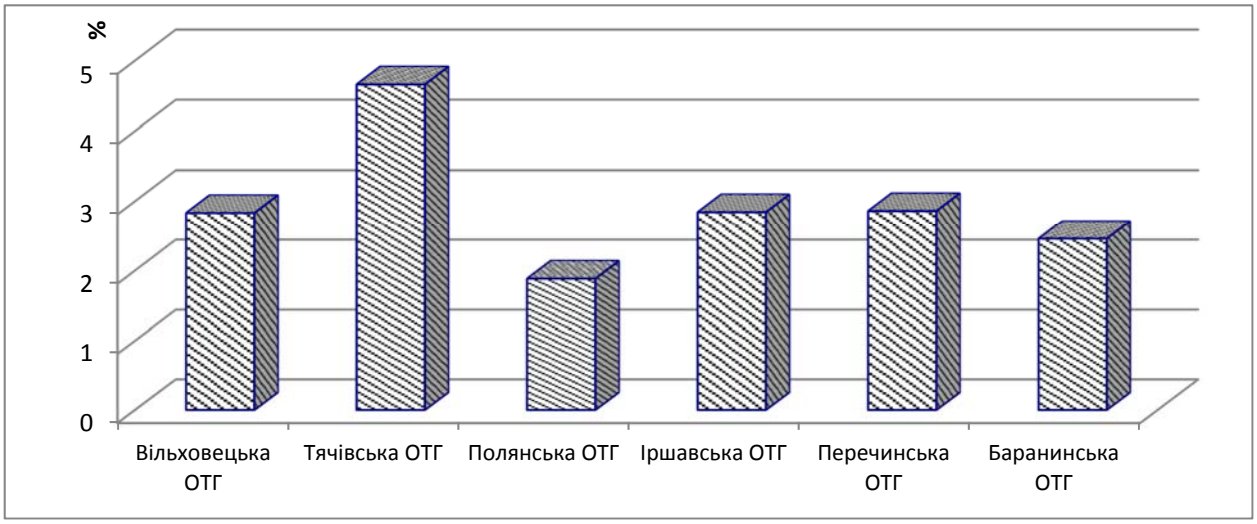

Рис. 3. Видатки місцевих бюджетів ОТГ Закарпатської області, % обласного бюджету, 01.02.2018 р. [4]

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Показники виконання бюджетів ОТГ Закарпатської області відображають загальний соціально-економічний стан та потенціал до стабільного розвитку. Наявність фінансових ресурсів у ОТГ є запорукою розвитку підприємництва, соціальної сфери, інфраструктури, інвестиційного клімату, запровадження програм розвитку, фінансування заходів для покращення умов проживання жителів громади. Система антикризового управління формується на основі проведення моніторингу соціально-економічного розвитку регіону, основним завданням якої є виявлення ознак кризи, оперативної оцінки і аналізу соціально-економічного стану та впровадження заходів щодо подолання кризової ситуації.

Соціально-економічний стан розвитку ОТГ Закарпатської області показує позитивну динаміку. Аналіз фінансових ресурсів ОТГ засвідчує необхідність підвищення результативності антикризового управління, шляхом прогнозування, попередження, подолання економічної кризи та одночасно дозволить забезпечувати стабільний розвиток.

Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення місця превентивних заходів у системі антикризового управління соціально-економічним розвитком регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214 «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» [Електронний режим]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF/

2. Закон України. Про добровільне об'єднання територіальних громад (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91) [Електронний режим]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19.

3. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний режим]. – Режим доступу: http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/04/OTG_665_f.pdf/

4. Закарпатська обласна державна адміністрація [Електронний режим]. – Режим доступу: http://www.carpathia.gov.ua/

5. Загородній, А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2005. – 498 с.

6. Термінологічний словник [Електронний режим]. – Режим доступу:http://fin.fem.sumdu.edu.ua/images/My_files/FinManagement/Finmen2012/last.pdf.

7. Бабенко, В. Г. Страхування фінансових ризиків як механізм надання гарантій суб'єктам підприємницької

діяльності / В. Г. Бабенко. – Суми: Вид-во Укр. акад. банк. справи Нац. банку України, 2007. – 21 с.

8. Бланк, И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И. А. Бланк. – К: Вид-во «Ника – Центр», «Эльга», 2003. – 496 с.

9. Бородина, Е. И. Финансы предприятий: учебн. пособ. / Е. И. Бородина, Ю. С. Голикова, Н. В. Колчина / под ред. Е. И. Бородиной. – М.: Изд-во «Банки и биржи», ЮНИТИ, 1995. – 208 с.

10. Рэдхэд, К. Управление финансовыми рисками / К. Рэдхэд, С. Хьюс; пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1996. – С. 13.

11. Савастєєва, О. М. Ризики ефективності бюджетного процесу на рівні об'єднаних територіальних громад / О. М. Савастєєва // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – № 26 (Том 2). – С. 92-95.

12. Перечинська міська рада [Електронний режим]. – Режим доступу: http://www.perechyn.com.ua/

13. Полянська громада [Електронний режим]. – Режим доступу: http://polyanska-gromada.gov.ua/

REFERENCES

1. Pro zatverdzhennja Metodyky formuvannja spromozhnyh terytorial'nyh gromad. Retrieved from http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF/

2. Pro dobrovil'ne ob'jednannja terytorial'nyh gromad. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19.

3. Ministerstvo regional'nogo rozvytku, budivnyctva ta zhytlovo-komunal'nogo gospodarstva Ukrai'ny. Retrieved from http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/04/OTG_665_f.pdf/

4. Zakarpats'ka oblasna derzhavna administracija. Retrieved from http://www.carpathia.gov.ua/

5. Zagorodnij, A. G., Voznjuk G. L. (2005). Finansovo-ekonomichnyj slovnyk. L'viv: L'vivs'ka politehnika.

6. Terminologichnyj slovnyk. Retrieved from http://fin.fem.sumdu.edu.ua/images/My_files/FinManagement/Finmen2012/last.pdf.

7. Babenko, V. G. (2007). Strahuvannja finansovyh ryzykiv jak mehanizm nadannja garantij sub'jektam pidpryjemnyc'koi' dijal'nosti. Sumy: Vyd-vo Ukr. akad. bank. spravy Nac. banku Ukrai'ny.

8. Blank, Y. A. (2003). Upravlenye fynansovoj stabylyzacyej predpryjatyja. Kyjev : Nyka-Centr, Эl'ga.

9. Borodyna, E. Y. Golykova, Ju. S., Kolchyna, N. V. (1995). Fynansy predpryjatyj. Moskva : Banky y byrzhy, JuNYTY.

10. Redhed, K., H'jus S. (1996). Upravlenye fynansovymy ryskamy. Moskva : YNFRA-M.

11. Savastjejeva, O. M. (2017). Ryzyky efektyvnosti bjudzhetnogo procesu na rivni ob'jednanyh terytorial'nyh gromad. Naukovyj visnyk Mizhnarodnogo gumanitarnogo universytetu, 26(2), 92-95.

12. Perechyns'ka mis'ka rada. Retrieved from http://www.perechyn.com.ua/

13. Poljans'ka gromada. Retrieved from http://polyanska-gromada.gov.ua/

Кучинка Татьяна Васильевна. РЕФОРМИРОВАНИЯ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В СИСТЕМЕ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ

Глубокие трансформационные изменения, которые происходят в последние годы в системе административного управления социально-экономическим развитием регионов Украины направлены на расширение возможностей региональных управленческих структур, в том числе с позиции антикризисного управления. Особенности внешней и внутренней среды развития регионов являются невозможным вариант разработки единой системы антикризисного управления, которая станет типичной для регулирования всех экономических процессов на уровне регионов. Необходимость дифференциации подходов к институциональной системы антикризисного управления требует углубленного исследования вопросы участия органов местного самоуправления и вопросы децентрализации. Целью статьи является обоснование роли объединенных территориальных общин Закарпатской области в системе антикризисного управления развитием региона. В процессе работы применены общенаучные методы: индукции и дедукции, табличные и графические методы анализа, анализ причинно-следственной зависимости. Научная новизна проведенного исследования заключается в обосновании причин возникновения финансовых рисков в развитии отдельных территориальных единиц Закарпатской области и оценка эффекта от создания ОТГ. В статье обосновано, что основным результатом реформы стало повышение заинтересованности органов местного самоуправления в увеличении поступлений в местные бюджеты, поиска резервов их наполнения, повышения эффективности администрирования налогов и сборов. В части использования средств внимание акцентируется на необходимости формирования наиболее оптимальной структуры бюджетных расходов, создании эффективного не слишком численного управленческого аппарата, осуществлении постоянного анализа расходования бюджетных средств и предубеждении случаев их нерационального расходования. Сделан вывод о том, что наличие достаточных ресурсов в местных бюджетах является залогом расширения финансовых возможностей развития территориальной общины, реализации социальных и инфраструктурных проектов, створювення условий для развития предпринимательства, улучшения инвестиционного капитала, разработки программы местного развития. Дальнейшие исследования будут касаться формирования комплекса мероприятий оптимизации антикризисного управления на региональном уровне.

Ключевые слова: *антикризисное управление, территориальные общины, ОТГ, финансовые риски, органы местного самоуправления.*

Kuchinka Tetiana V. REFORMATION OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE SYSTEM OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT BY SOCIAL-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE TRANSCARPATH REGION

The profound transformational changes that have taken place in recent years in the system of administrative management of social and economic development of the regions of Ukraine are aimed at expanding the capabilities of regional administrative structures, including from the standpoint of crisis management. The peculiarities of the external and internal environment of the regions' development make it impossible to develop a unified crisis management system, which will become a standard for the regulation of all economic processes at the regional level. The necessity for differentiation of approaches to the institutional system of crisis management requires in-depth study of the issue of participation of local authorities and the issue of decentralization. The article is to justify the role of the combined territorial communities of the Transcarpathian region in the system of crisis management of the development of the region. In the process of work, general scientific methods have been applied: induction and deduction, table and graphical methods of analysis, analysis of causal relationship. Scientific novelty of the research is to substantiate the reasons for the emergence of financial risks in the development of certain territorial units of the Transcarpathian region and to assess the effect of the creation of OTG. In the article it has been substantiated that the main result of the reform was an increase in the interest of local self-government bodies in increasing revenues to local budgets, finding reserves for their filling, and improving the efficiency of administering taxes and fees. In the part of the use of funds, the attention is focused on the need to form the most optimal structure of budget expenditures, to create an effective non-large number of administrative apparatus, to carry out a constant analysis of budget expenditures and to prevent cases of their inefficient spending. It has been concluded that the availability of sufficient resources in local budgets is a guarantee of expansion of financial opportunities for the development of a territorial community, implementation of social and infrastructure projects, creation of conditions for business development, improvement of investment capital, development of a program of local development. Further research will be related to the formation of a complex of anti-crisis management measures at the regional level.

Key words: *anti-crisis management, territorial communities, OTG, financial risks, bodies of local self-government.*

Одержано 27.03.2018 р.